# Облікова картка дисертації

## I. Загальні відомості

**Державний обліковий номер:** 0822U100655

**Особливі позначки:** відкрита

**Дата реєстрації:** 14-02-2022

**Статус:** Захищена

**Реквізити наказу МОН / наказу закладу:**

## II. Відомості про здобувача

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Бібік Олександр Володимирович
2. Bibik Oleksandr Volodymyrovych

**Кваліфікація:**

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Вид дисертації:** доктор філософії

**Аспірантура/Докторантура:** так

**Шифр наукової спеціальності:** 081

**Назва наукової спеціальності:** Право. Право

**Галузь / галузі знань:**

**Освітньо-наукова програма зі спеціальності:** Не застосовується

**Дата захисту:** 10-02-2022

**Спеціальність за освітою:** правознавство

**Місце роботи здобувача:** Зміївський районний суд Харківської області

**Код за ЄДРПОУ:** 02893858.

**Місцезнаходження:** вул. Адміністративна, 6, м. Зміїв, Зміївський р-н., Харківська обл., 63404, Україна

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## III. Відомості про організацію, де відбувся захист

**Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради):** ДФ 64.086.038

**Повне найменування юридичної особи:** Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Код за ЄДРПОУ:** 02071139

**Місцезнаходження:** вул. Пушкінська, буд. 77, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61024, Україна

**Форма власності:**

**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

**Повне найменування юридичної особи:** Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**Код за ЄДРПОУ:** 02071139

**Місцезнаходження:** вул. Пушкінська, буд. 77, м. Харків, Харківський р-н., Харківська обл., 61024, Україна

**Форма власності:**

**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## V. Відомості про дисертацію

**Мова дисертації:**

**Коди тематичних рубрик:** 10.01.02

**Тема дисертації:**

1. Юридичні фікції і презумпції у правозастосуванні

2. Legal fictions and presumptions in law enforcement.

**Реферат/анотація:**

1. Дисертаційна робота присвячена комплексному теоретико-правовому дослідженню юридичної фікції та правової презумпції, їх порівняльній характеристиці як спеціальних способів юридичної техніки, встановленню співвідношення та шляхів взаємодії в процесі правозастосування. Загальний висновок роботи полягає в тому, що обґрунтоване використання правової презумпції та юридичної фікції як способів юридичної техніки дозволяє забезпечити необхідну ступінь стабільності й упорядкованості суспільних відносин, не допустити порушення прав і свобод людини. Вихідною тезою дослідження стало обґрунтування того, що право є досить складною матерією, що має свої тонкощі, які потребують професійного підходу, де, однак, правові акти звернені не тільки до фахівців, але і до звичайних громадян, тому необхідно прагнути до того, щоб вони були, по можливості, зрозумілими всім, до кого звернені. Використовувані законодавцем визначення повинні бути конкретними і детально роз'ясненими, щоб не виникало помилок при їх

застосуванні. Разом з тим, вимога точності нормативно-правового акта є не єдиним змістом мовних засобів, до якого входять питання поділу понять на визначені та невизначені, оціночні й неоціночні тощо. Засоби структури виступають тим інструментарієм, який забезпечує внутрішню узгодженість змісту правової норми. Саме засоби структури, виступаючи складовими елементами правотворчості, втілюють в собі характерні особливості створення правового акта, покликаного адекватно і найбільш повно відобразити в своєму змісті суспільні відносини, які потребують правової регламентації. Вони сприяють досягненню ідеальної відповідності між соціальною дійсністю, яка відображається та врегульовується. До засобів структури правотворчості відносяться, зокрема, юридичні фікції та правові презумпції. Проведено характеристику періодичності в історії виникнення і розвитку поглядів на юридичну фікцію та правову презумпцію шляхом виділення як періодів їх прийняття та активного використання в праві (римське право, кінець XIX століття), так і періодів, які заперечують можливість використання в праві фіктивних та таких, що засновані на припущені, категорій (середина XIX століття, радянський період). На сучасному етапі розвитку права спостерігається підвищення уваги юридичної науки до цих нетипових правових категорій, а також все більш активне використання юридичної фікції та правової презумпції в процесі правозастосування. Обґрунтовано твердження про те, що передумовою появи фікції є стан невизначеності в правовому регулюванні. З метою подолання цієї невизначеності фікція впливає на правове регулювання у трьох формах: 1) нормативне визнання існуючим факту, що не має місця в реальності, або нормативне заперечення факту, що має місце в реальності; 2) нормативне прирівнювання в значенні фактів або понять, які в реальності мають різне значення; 3) нормативне визнання фактів або обставин, що настали до моменту реального їх настання або появи, а також нормативне визнання фактів існуючими, або обставин, що наступили пізніше моменту реального їх настання або появи. При цьому обов'язковою умовою застосування фікції є її очевидність. Розроблено поняття юридичної фікції, під якою запропоновано розуміти універсальний метод юридичної техніки, що використовується у виняткових випадках, як на стадії правотворчості, так і на стадії правозастосування, що полягає у визнанні існуючим очевидно неіснуючого факту, або навпаки, неіснуючим існуючого, і служить засобом втілення основоположних принципів права. У свою чергу, презумпцію визначено як правило поведінки, спрямоване на стандартизацію використання цього інструменту зацікавленими сторонами при встановленні факту або оспорюваного факту в ході правозастосування. Загальна логічна структура правових норм складається з умови (або «гіпотеза»), способу дії (або «диспозиція») та наслідків (або «санкція»). Таку ж структуру має презумпція. Для презумпції є справедливим “класичний” опис структури: «гіпотеза» відноситься до умов або обставин, до яких застосовується правило; «диспозиція» встановлює певні моделі поведінки, в першу чергу включають «може», «повинен» і «не повинен»; а «санкція» означають правові наслідки, які настають, коли поведінка відповідає або порушує таку норму. Визначено критерії визначення природи правових презумпцій: 1) презумпції встановлюють невідомі або оспорювані факти, надають правозастосовцю зручний спосіб їх визначення; 2) при цьому презумпції є непрямим встановленням фактів, заснованим на умовиводах; пряме встановлення невідомих фактів, яким також може користуватися правозастосовець, не відноситься до сфери презумпцій; 3) презумпції є правовими правилами встановлення фактів, що відрізняє їх від інших способів пізнавальної діяльності. Запропоновано критерії для проведення розмежування між юридичною фікцією і правової презумпцією, а саме: за способом формування, за відношенням до пізнавального процесу, за критерієм істинності, за сферою дії, за логічною природою, за можливістю спростування.

2. The dissertation is devoted to a complex theoretical and practical legal study of legal fiction and legal presumption, their comparative characteristics as special methods of legal technique, establishing the relationship and ways of interaction in the law enforcement process. The general conclusion of the study is that the reasonable use of legal presumption and legal fiction as methods of legal technique allows to ensure the necessary degree of stability and orderliness of social relations, to prevent violations of human rights and freedoms. The initial thesis of the study was to substantiate that the law is a rather complex matter that has its subtleties that require a professional approach, where, however, legal acts are addressed not only to professionals but also to ordinary citizens, so it is necessary to strive to ensure that they were, if possible, clear to all to whom they were addressed.

The definitions used by the legislator must be specific and explained in detail so that there are no errors in their application. At the same time, the requirement of accuracy of the normative-legal act is not the only content of linguistic means, which includes the issues of division of concepts into definite and indefinite, evaluative and non-evaluative, etc. The means of structure are the tools that ensure the internal consistency of the content of the legal norm. It is the means of structure, acting as constituent elements of lawmaking, embody the characteristic features of the creation of a legal act designed to adequately and most fully reflect in its content public relations that require legal regulation. They contribute to the achievement of a perfect correspondence between the social reality that is reflected and regulated. The means of structure of law-making include, in particular, legal fictions and legal presumptions. The periodicity in the history of the origin and development of views on legal fiction and legal presumption is characterized by highlighting both the periods of their adoption and active use in law (Roman law, late XIX century) and periods that deny the possibility of using fictitious and such that based on the assumed categories (mid-nineteenth century, Soviet period). At the present stage of development of law there is an increasing attention of legal science to these atypical legal categories, as well as the increasingly active use of legal fiction and legal presumption in the process of law enforcement. The statement that the precondition for the emergence of fiction is a state of uncertainty in legal regulation is substantiated. In order to overcome this uncertainty, fiction influences legal regulation in three forms: 1) normative recognition of an existing fact that does not take place in reality, or normative denial of a fact that takes place in reality; 2) normative equation in the meaning of facts or concepts that in reality have different meanings; 3) normative recognition of facts or circumstances that occurred before their actual occurrence or occurrence, as well as normative recognition of existing facts or circumstances that occurred later than the moment of their actual occurrence or occurrence. Thus the obligatory condition of application of fiction is its obviousness. The concept of legal fiction has been developed, which is proposed to mean a universal method of legal technique used in exceptional cases, both at the stage of lawmaking and at the stage of law enforcement, which consists in recognizing the existing obviously non-existent fact, or vice versa, non-existent fundamental principles of law. In turn, the presumption is defined as a rule of conduct aimed at standardizing the use of this tool by stakeholders in establishing a fact or disputed fact in the course of law enforcement. The general logical structure of legal norms consists of a condition (or "hypothesis"), mode of action (or "disposition") and consequences (or "sanction"). The presumption has the same structure. For the presumption, the "classical" description of the structure is valid: "hypothesis" refers to the conditions or circumstances to which the rule applies; "Disposition" establishes certain patterns of behavior, primarily include "can", "should" and "should not"; and "sanction" means the legal consequences that occur when the conduct complies with or violates such a rule. The criteria for determining the nature of legal presumptions are defined: 1) presumptions establish unknown or disputed facts, provide the law enforcer with a convenient way to determine them; 2) the presumption is an indirect establishment of facts based on inferences; direct establishment of unknown facts, which can also be used by the law enforcer, does not fall within the scope of presumptions; 3) presumptions are legal rules for establishing the facts, which distinguishes them from other methods of cognitive activity.

**Державний реєстраційний номер ДіР:**

**Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:**

**Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:**

**Підсумки дослідження:**

**Публікації:**

**Наукова (науково-технічна) продукція:**

**Соціально-економічна спрямованість:**

**Охоронні документи на ОПІВ:**

**Впровадження результатів дисертації:**

**Зв'язок з науковими темами:**

## VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Дашковська Олена Ростиславівна

2. Dashkovska Olena Rostislavivna

**Кваліфікація:** д. ю. н., 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

**Офіційні опоненти**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Наливайко Лариса Романівна

2. Nalyvaiko Larysa R.

**Кваліфікація:** д. ю. н., 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Гиляка Олег Сергійович

2. Hyliaka Oleh S

**Кваліфікація:** к. ю. н., 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

**Рецензенти**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Процюк Ігор Валерійович

2. Protsyuk Igor Valerevich

**Кваліфікація:** д. ю. н., 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Размєтаєва Юлія Сергіївна

2. Razmetaeva Yliya Sergeevna

**Кваліфікація:** к. ю. н., 12.00.01

**Ідентифікатор ORCID ID:** Не застосовується

**Додаткова інформація:**

**Повне найменування юридичної особи:**

**Код за ЄДРПОУ:**

**Місцезнаходження:**

**Форма власності:**

**Сфера управління:**

**Ідентифікатор ROR:** Не застосовується

## VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради** Лук’янов Дмитро Васильович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні** Лук’янов Дмитро Васильович

**Відповідальний за підготовку облікових документів**

**Реєстратор**

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності** Юрченко Т.А.